

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎีความเป็นมาเกี่ยวกับ การคุ้มครองสิทธิของผู้ซื้อในสัญญาซื้อขายรถยนต์

จากการศึกษาหลักแนวความคิด ทฤษฎีความเป็นมาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ซื้อในสัญญาซื้อขายรถยนต์ทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย มีแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังจะได้อธิบายไว้ในบทที่ 2 นี้

2.1 แนวคิดการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา

จากการศึกษาค้นคว้าแนวคิดการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มีหัวข้อที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ซื้อในสัญญาซื้อขายรถยนต์ ดังนี้

2.1.1 ความเป็นมาและแนวคิดในการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกามีจุดเริ่มต้นกำเนิดมาจากการปลดปล่อยตนเองจากการขึ้นตรงต่อประเทศอังกฤษ หรืออาณานิคมของประเทศอังกฤษ เมื่อได้ประกาศเอกราชและได้มีการรวมมลรัฐต่างๆ เป็นประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนจึงแตกต่างจากระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยในยุโรป ประชาชนชาวอเมริกามีความตื่นตัวในเรื่องสิทธิของตนเองเป็นอย่างมากและมากกว่าประชาชนประเทศอื่นๆ เมื่อประชาชนมีความตื่นตัว เพื่อรักษาประโยชน์ในเรื่องสิทธิเสรีภาพของตนเองนี้เอง จนเป็นพื้นฐานสำคัญนำไปสู่การรวมกลุ่มเป็นองค์กรอิสระคุ้มครองผู้บริโภคเกิดขึ้น โดยไม่ยาก และเป็นสิ่งที่นิยมแพร่หลายตามชนิดและประเภทของผู้บริโภค ถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงานของภาครัฐ หรือองค์กรรัฐบาลในระดับสหพันธรัฐ (Federal) และ มลรัฐ (States) ดูแลคุ้มครองประชาชนอยู่ แต่ก็เพื่อให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งก็ไม่อาจให้ความคุ้มครองได้อย่างเต็มที่เพราะเหตุที่สหรัฐอเมริกามีจำนวนประชากรเป็นจำนวนมาก มีพื้นที่อาณาเขตกว้างขวาง ระเบียบ บทบัญญัติกฎหมายทางกฎหมายมีอาจคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน “รัฐ” จึงมิได้เป็นทุกสิ่งทุกอย่างในความหมายของการคุ้มครองสิทธิพลเมือง ในทางกลับกัน “รัฐ” อาจถูกมองว่าเป็นผู้รุกราน “สิทธิ” และไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่คุ้มครองได้อย่างเต็มที่ที่กลุ่มองค์กรอิสระของประชาชนจึงเป็นกลุ่มที่มีพลังกระจายอยู่ทั่วไปทุกมลรัฐจนเป็นรูปของสหพันธ (Union)

¹ สุขุม สุภนิษฐ์. (2544). *องค์กรเอกชนเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 54-72.

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีหน่วยงานดูแลรับผิดชอบการคุ้มครองผู้บริโภคเรียกว่า “Federal Office of Consumer Affairs” องค์การกลางคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งได้ทำการรวบรวมคำร้องเรียนจากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนจากการบริโภคต่างๆ ไป พบว่าผู้บริโภคปัญหาประเภทเกี่ยวกับ “รถยนต์” มีมาก จึงเห็นว่าปัญหาประเภทเกี่ยวกับ “รถยนต์” ในสหรัฐอเมริกาเองมีปัญหามากกว่าปัญหาอื่นซึ่งองค์การกลางคุ้มครองผู้บริโภค (Federal Office of Consumer Affairs) จะได้หยิบยกมาเพื่อหาแนวทางช่วยเหลือประชาชนต่อไป

2.1.2 เหตุผลที่ช่วยให้การคุ้มครองผู้บริโภคสัมฤทธิ์ผล

ตั้งแต่ปี ค.ศ.1970 เป็นต้นมา ถือได้ว่าเป็นยุคแห่งการคุ้มครองผู้บริโภค (The Age of Consumer Protection) ประเทศทั้งหลายโดยทั่วไปมีความตื่นตัวให้ความสนใจในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นส่วนใหญ่ มีการออกระเบียบข้อกำหนดเพื่อคุ้มครองสิทธิประชาชนมากยิ่งขึ้น สหรัฐอเมริกาก็นับเป็นประเทศที่ให้ความใส่ใจอย่างเด่นชัดในเรื่องนี้ รัฐบาลทุกระดับได้ให้ความสนใจดูแลการผลิตสินค้าจากโรงงาน และผู้ดำเนินการค้าทั้งหลายทั้งในเรื่องคุณภาพและราคาให้เป็นไปอย่างยุติธรรมให้คุ้มค่าเงินที่ผู้บริโภคได้จ่ายใช้สอยและเกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมให้เกิดการผลิตการแข่งขันโดยเสรี มีการเผยแพร่ความรู้ให้แก่ประชาชน ให้มีความฉลาดรอบรู้ในเรื่องการบริโภค สิทธิหน้าที่ ตลอดจนบทบาทบัญญัติกฎหมายที่จะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภค

ยกตัวอย่างเช่น บางมลรัฐได้ออกระเบียบให้สิทธิแก่ผู้บริโภคซึ่งได้ซื้อสินค้าไปจากผู้ขาย ถ้าไม่พอใจก็ให้สิทธิในการนำสินค้ามาคืนได้ภายในกำหนดเวลา เช่น 3 วัน เป็นต้น และมลรัฐอื่นก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน

จะเห็นได้ว่ายุคเวลาดังกล่าวเป็นต้นมา รัฐบาลทุกระดับทั้งในระดับสหพันธ์ มลรัฐ และท้องถิ่นของสหรัฐอเมริกามีความตื่นตัว สนใจสิทธิของประชาชนผู้บริโภคอย่างยิ่งจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม การคุ้มครองผู้บริโภคในระดับสากล ต้องอาศัยปัจจัยหรือการมีส่วนร่วมของบุคคลสามฝ่าย ได้แก่ รัฐบาล ผู้ประกอบธุรกิจและผู้บริโภค ดังจะได้อธิบายในรายละเอียดกล่าวคือ²

2.1.2.1 บทบาทภาครัฐ

ในการคุ้มครองผู้บริโภค รัฐบาลมีบทบาทสำคัญเป็นอันดับแรก กฎหมายรัฐธรรมนูญ นโยบายของรัฐบาล มีความสำคัญมาก รัฐบาลสามารถออกกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อการคุ้มครองสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนการสนับสนุนงบประมาณในการช่วยเหลือองค์กรต่างๆ จะเห็นได้ว่าตั้งแต่ พ.ศ. 2513 (ค.ศ.1970) เป็นต้นมา รัฐบาลกลาง มลรัฐ ตลอดจนท้องถิ่นทุกรัฐให้ความสนใจ และมีแนวทางการบริหารในทิศทางเดียวกัน เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค และให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

² เรื่องเดียวกัน. หน้า 54-72.

ซึ่งเกี่ยวข้อง แม้กระทั่ง โรงงานฝ่ายผู้ผลิต ผู้จำหน่ายย่อมได้รับการดูแลและเอาใจใส่ ด้วยเช่นกัน ทำให้เกิดการผลิตที่มีคุณภาพและราคาที่เป็นธรรม รัฐต้องอาศัยกลไกทางกฎหมายและกระบวนการบริหารกฎหมายที่ดี เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อให้เกิดความปลอดภัย ตลอดจนสุขอนามัยของประชาชน และนำไปสู่กระบวนการคุ้มครองผู้บริโภคให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.1.2.2 บทบาทผู้ประกอบการธุรกิจ

ผู้ประกอบการธุรกิจ (Dealers) เป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่ง และมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการคุ้มครองผู้บริโภค ในการที่จะแสดงบทบาทเพื่อให้ความร่วมมือกับภาครัฐบาล มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับจรรยาบรรณของผู้ประกอบการธุรกิจและการปฏิบัติตามกฎหมาย การให้ความร่วมมือกับภาครัฐ มากน้อยเพียงใด จะมีผลทำให้เห็นนโยบายการคุ้มครองผู้บริโภคมีประสิทธิภาพตามไปด้วย สิ่งแวดล้อมในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านพื้นฐานการศึกษาของประชาชนชาวอเมริกันอยู่ในเกณฑ์ดี ใกล้เคียงกันทุกรัฐและมีความสำนึก มีความรับผิดชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติตามกฎหมาย และนโยบายของรัฐบาลในระดับรัฐหรือท้องถิ่น ความร่วมมือที่ดีต่อรัฐบาลและมีสำนึกในคุณธรรม มนุษยธรรม ย่อมนำไปสู่สินค้าหรือผลผลิตที่มีคุณภาพ เหมาะสม คู่แข่งกับราคา ความปลอดภัยจากการบริโภคผลิตภัณฑ์ทั้งความมั่นคงแข็งแรง และสุขอนามัยที่ดีของผู้บริโภค จึงสามารถกล่าวได้ว่า บทบาทของผู้ประกอบการธุรกิจที่ดี ย่อมทำให้การส่งเสริมคุ้มครองผู้บริโภคดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพด้วยเช่นกัน

2.1.2.3 บทบาทของผู้บริโภค

องค์ประกอบที่สำคัญในการคุ้มครองผู้บริโภค คือ ผู้บริโภค (Consumer) การคุ้มครองผู้บริโภคจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่ มิได้ขึ้นอยู่กับรัฐบาลหรือผู้ออกกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ หรือผู้ประกอบการ ผู้เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้า หรือผู้จำหน่ายสินค้าแต่เพียงเท่านั้น ถ้าหากผู้บริโภคไม่มีความสนใจในสิทธิของตนเอง ไม่ใช้สิทธิของตนเอง ไม่ให้ความสนใจในการเรียกร้องควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์สินค้าที่ตนเองบริโภคใช้สอยว่า สิ่งเหล่านั้นให้ความเป็นธรรมในเรื่องคุณภาพและราคาที่เหมาะสมหรือไม่ มีการผลิตสินค้าเอาเปรียบประชาชนผู้บริโภคหรือไม่

จากการศึกษาพบว่าชาวอเมริกันมีความกระตือรือร้นปกป้องสิทธิของตนเอง ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันของประชาชนในฐานะผู้บริโภค และมีพลังที่เข้มแข็ง ด้วยเหตุที่ชาวอเมริกันเป็นคนซึ่งมีความเข้าใจใน “สิทธิ” ของตนเอง และการเรียกร้องให้มีการคุ้มครองสิทธิมากกว่าประชาชนในประเทศอื่น จึงนำไปสู่การรวมพลังจัดตั้งเป็นกลุ่มหรือองค์กรอิสระคุ้มครองผู้บริโภค เกิดขึ้นทั่วไปทุกรัฐและทุกท้องถิ่น องค์กรอิสระที่เข้มแข็งเหล่านี้ทำให้เกิดกฎหมายที่เป็นธรรมให้ความคุ้มครองผู้บริโภค การควบคุมการผลิตที่เป็นธรรมจากรัฐบาลผู้บริหารประเทศ นอกจากนั้นด้วยพลังการรักษา

สิทธิเหล่านี้ ส่งผลให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องใส่ใจดูแลการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ด้วยราคาที่เป็นธรรม อาจกล่าวได้ว่า ถ้าประชาชนผู้บริโภคมีพลังสูง จะมีผลส่งให้เกิดการคุ้มครองผู้บริโภคสูงไปด้วย³

การประกอบธุรกิจรถยนต์ใช้แล้วในสหรัฐอเมริกา ก็เช่นกัน หากพิจารณาจาก องค์ประกอบทั้งสามประการของบทบาทภาครัฐบาล ผู้ประกอบธุรกิจและผู้บริโภค จะเห็นได้ว่า รัฐบาล ให้ความสนใจเกี่ยวกับธุรกิจรถยนต์ใช้แล้วเป็นอย่างมาก มีคณะกรรมการการค้า (Trade Commission) มีการออกกฎหมายควบคุมมาตรฐานคุณภาพรถยนต์ใช้แล้ว จะต้องใช้งานได้ตามปกติ (Merchantability) รถยนต์ที่ไม่มีสภาพการใช้งานจะนำมาจำหน่ายเป็นใช้แล้วไม่ได้ ออกกฎหมายกำหนดให้มีการประกันคุณภาพการใช้งาน (Warranty) กำหนดข้อบังคับให้ผู้ประกอบการธุรกิจ (Dealer) ต้องมีหน้าที่ปฏิบัติต่อ ผู้บริโภคอย่างชัดเจน หน้าที่ในการปฏิบัติเรื่อง “เอกสารคำแนะนำผู้ซื้อ” (Buyers Guide) มีการจัดทำ เอกสารข้อแนะนำการซื้อรถยนต์ใช้แล้วสำหรับผู้บริโภค (Tip for Buying a Used Car) เป็นต้น ซึ่งเป็น หน้าที่สำคัญสำหรับผู้ประกอบธุรกิจ อาจกล่าวได้ว่า รถยนต์ใช้แล้วที่จำหน่ายในสหรัฐอเมริการมี คุณภาพเชื่อถือได้ ตามความเหมาะสมของราคาตามสภาพของรถ ซึ่งเป็นผลมาจากภาครัฐที่มีการควบคุม ให้ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเข้มงวด ผู้ประกอบการและผู้บริโภค ทุกฝ่ายให้ความสนใจบทบาทหน้าที่ ของตนเอง การคุ้มครองผู้บริโภคจึงดำเนินไปด้วยความมีประสิทธิภาพ

แนวความคิดในการคุ้มครองผู้บริโภคที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการตื่นตัวและ ได้รับความสนใจจากประชาชนอเมริกันเป็นอย่างมาก เนื่องจากได้รับการพัฒนามาจากความคิดและ นิสัยอันเป็นเอกลักษณ์ของคนอเมริกันในเรื่องสิทธิเสรีภาพที่เกิดขึ้นมาช้านาน การรักษาสติของ ตนเอง จึงเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจเป็นพิเศษ และนำไปสู่การรวมตัวเป็นอิสระในการคุ้มครอง ผู้บริโภคที่มีบทบาทสำคัญและโดดเด่น ทำให้องค์กรของภาครัฐบาล ซึ่งเป็นผู้บริหารประเทศ ที่มาจากการ เลือกลงของประชาชนต้องเคลื่อนไหวให้ความคุ้มครองผู้บริโภคไปด้วยเช่นกัน องค์กรของภาครัฐให้ ความสนใจต่อความต้องการของประชาชน พยายามหาแนวทางพัฒนากฎหมาย ข้อบังคับต่างๆ ให้เป็น ประโยชน์ในการคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อให้ประชาชนได้รู้ความเป็นธรรมจากผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ใน ขณะเดียวกันองค์กรผู้ประกอบการเอง ก็ปรับบทบาทของตนเองให้ปฏิบัติตามนโยบายขององค์กร ภาครัฐและตามความต้องการของผู้บริโภคในเรื่องการผลิตสินค้าที่มีมาตรฐาน มีคุณภาพเหมาะสมกับ ราคาไม่เอาเปรียบผู้บริโภคมากเกินไป ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภคมากขึ้นเห็นได้ว่าบทบาทของ องค์กรภาครัฐ บทบาทขององค์กรผู้ประกอบการ และ บทบาทขององค์กรผู้บริโภค มีส่วนในการ พัฒนาการคุ้มครองผู้บริโภคให้มีประสิทธิภาพและพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน

³ สุขุม สุภนิตย์. *อวังแล้ว เจริงอรรถที่ 1*. หน้า 54-72.

สำหรับองค์กรที่ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศสหรัฐอเมริกาแบ่งการปกครองเป็นมลรัฐต่างๆ จำนวน 50 มลรัฐ รัฐบาลกลางที่เรียกว่า “รัฐบาลสหพันธรัฐ” มีประธานาธิบดีเป็นประมุขของประเทศ มาจากการเลือกตั้งของประชาชนทั่วไป บทบัญญัติกฎหมายที่รัฐบาลบัญญัติออกมาใช้บังคับจึงเป็นลักษณะที่ให้ความสนใจปกป้องสิทธิของประชาชน การคุ้มครองผู้บริโภคถือเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง ภาครัฐบาลมีองค์กรสำคัญ ทั้งในระดับสหพันธรัฐและระดับมลรัฐ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลและคุ้มครองผู้บริโภคกระจายอยู่ทั่วประเทศ ประชาชนสามารถติดต่อได้สะดวก กฎหมายที่บัญญัติออกมาโดยรัฐบาลมลรัฐแต่ละรัฐออกกฎหมายสอดคล้องกัน มีรายละเอียดชัดเจนให้เหมาะสมกับรัฐของตนเอง ทำให้การใช้กฎหมายบังเกิดผลดียิ่งขึ้น เป็นประโยชน์แก่ประชาชนโดยส่วนรวม องค์กรอิสระภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญมากเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งมีผลงานโดดเด่นเป็นที่ยอมรับของภาครัฐบาลด้วย

ปัญหาของผู้บริโภคซึ่งเกี่ยวกับรถยนต์ใช้แล้วเป็นปัญหาที่ผู้บริโภคต้องประสบมากที่สุด สำนักงานคณะกรรมการการค้าของสหรัฐอเมริกา (The Federal Trade Commission) เป็นหน่วยงานหนึ่งขององค์กรการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้พิจารณาเห็นความสำคัญของปัญหาของผู้บริโภค ในเรื่องรถยนต์ใช้แล้วจึงได้มีการออกกฎว่าด้วยข้อปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบธุรกิจรถยนต์มือสอง (A Dealer's Guide To The Used Car Rule) ซึ่งผู้ประกอบธุรกิจรถยนต์ทุกรายต้องปฏิบัติคือ การจัดทำเอกสารที่เรียกว่า “คำแนะนำผู้ซื้อ” หรือ “Buyers Guide” ให้เห็นเด่นชัดให้ผู้ซื้อมองเห็นได้โดยง่าย เอกสารดังกล่าวเป็นเอกสารสำคัญอย่างหนึ่งในการช่วยในการตัดสินใจของผู้บริโภครถยนต์ใช้แล้ว

2.2 ทฤษฎีกฎหมายในระบบเศรษฐกิจแบบเสรี

ระบบเศรษฐกิจแบบเสรี (Laissez Faire) ได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดของลัทธิปัจเจกชนนิยม (Individualism) คือประชาชนทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการปกครองอันเป็นแนวความคิดที่เชิดชูความเท่าเทียมกันแห่งสิทธิของประชาชนทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน จากแนวคิดดังกล่าวก่อให้เกิดทฤษฎีกฎหมายที่สำคัญ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า รัฐจะไม่เข้าไปแทรกแซงเสรีภาพในการตกลงของเอกชน คือ⁴

⁴ ปรีดี เกษมทรัพย์. (2515). *คำบรรยายหลักกฎหมายแพ่งทั่วไป ชุด 1*. กรุงเทพฯ: ไทยสังฆภัณฑ์การพิมพ์. หน้า 19.

2.2.1 ทฤษฎีความศักดิ์สิทธิ์ของทรัพย์สินส่วนบุคคล

ทฤษฎีนี้มาจากแนวความคิดของจอห์น ล็อก นักคิดชาวอังกฤษที่ว่าทรัพย์สินส่วนบุคคลช่วยทำให้บุคคลนั้นมีศักดิ์ศรีและทำให้มีเสรีภาพมากขึ้นความคิดนี้ได้มีการรับรองและประกาศเป็นปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 ของฝรั่งเศส โดยกล่าวว่า “สิทธิในทางทรัพย์สินนั้นเป็นสิทธิที่จะพรากไปจากบุคคลไม่ได้” และ “กรรมสิทธิ์เป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์และไม่อาจจำกัดโดยอายุความ” นอกจากนี้ ในมาตรา 17 ของปฏิญญานี้เองยังได้บัญญัติต่อไปอีกว่า “กรรมสิทธิ์เป็นสิทธิที่ละเมิดไม่ได้และศักดิ์สิทธิ์” (Un Droit Inviolable Et Sacre)⁵

2.2.2 ทฤษฎีเสรีภาพในการทำสัญญา

ทฤษฎีนี้วางหลักไว้ว่า เสรีภาพของเอกชนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่ง ฉะนั้น ความเป็นอิสระของเอกชนจะถูกจำกัดได้ก็ด้วยความสมัครใจของตนเองเท่านั้น เสรีภาพของเอกชนในการทำสัญญาจึงเป็นบ่อเกิดแห่งความยุติธรรม แนวความคิดของทฤษฎีนี้ปรากฏอยู่ในมาตรา 1134 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส หรือที่นิยมเรียกกันว่าประมวลกฎหมายโปเลียนของฝรั่งเศส (Code Napoleon) ที่ว่า “ความตกลงที่สร้างขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมายย่อมมีผลใช้บังคับแก่ผู้ที่ทำความตกลงนั้น”⁶

หลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Principle Of Freedom Of Contract) หมายถึง เสรีภาพที่บุคคลจะเข้ามาตกลงทำสัญญาตั้งแต่การริเริ่มจนถึงขั้นตอนการระงับกระบวนการในการก่อให้เกิดสัญญาดังกล่าว โดยมักจะถูกกล่าวถึงควบคู่ไปกับหลัก “ความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา (Sanctity of Will)” ที่ตั้งอยู่บนสมมุติฐานทางเศรษฐศาสตร์แนวคลาสสิกที่ว่าปัจเจกชนเป็นผู้ที่มีความสามารถใช้เหตุผลตัดสินใจได้เอง (Rational Being) จึงสามารถที่จะปกป้องผลประโยชน์ของตนเองได้ (Self-Interest Protection) และจะตัดสินใจกระทำการที่ตนเห็นว่าจะก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่ตน (Maximum Benefits) การที่บุคคลเข้าทำสัญญาใดๆ แสดงว่ามีความหวังจะได้รับประโยชน์ตอบแทนคุ้มค่าจากสัญญา ประกอบกับความต้องการของแต่ละคนแตกต่างกัน สิ่งที่บุคคลหนึ่งเห็นว่าทำให้ตนเสียเปรียบอาจจะเป็นสิ่งที่บุคคลอื่นพึงประสงค์ ดังนั้น ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แนวคลาสสิกจึงสนับสนุนแนวความคิดที่ว่ารัฐควรปล่อยให้ปัจเจกชนมีอิสระในการตัดสินใจเพื่อกำหนดข้อสัญญาภายใต้กลไกของตลาด โดยให้ถือเจตนาที่แท้จริงของคู่สัญญาเป็นใหญ่ ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นของนักนิติศาสตร์ชาวฝรั่งเศส เรียกว่า “ทฤษฎีว่าด้วยความเป็นอิสระของเจตนาและเสรีภาพในการทำสัญญา” ที่มีสาระสำคัญ คือ

⁵ อุกฤษ มงคลนาวิน. (พฤศจิกายน 2515). กรรมสิทธิ์ตามกฎหมายฝรั่งเศส. *บทบัญญัติ* เล่มที่ 29 ตอน 3: 579.

⁶ วิชามหาคุณ. (กันยายน 2517). “ทฤษฎีกฎหมาย”. *วารสารกฎหมาย 1*. 3: 75.

- 1) เจตนาที่แท้จริงย่อมมีค่าเหนือกว่าเรื่องรูปแบบของสัญญา
- 2) เจตนาของคู่สัญญาย่อมมีค่าเสมอกันด้วยกฎหมาย
- 3) คู่กรณีย่อมจะไม่ตกลงยอมรับในสิ่งที่จะเป็นอันตรายต่อตัวเอง

เสรีภาพที่จะไม่ถูกแทรกแซงภายหลังจากที่สัญญาเกิดหรือหลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนาทำให้รัฐมีหน้าที่ต้องรับรองเสรีภาพที่ปัจเจกชนมีอิสระที่จะก่อให้เกิดสัญญา โดยรัฐจะไม่เข้าไปแทรกแซงให้สิ่งที่คู่สัญญากำหนดไว้เปลี่ยนแปลงไปเป็นประการอื่นไม่ได้ เพราะหากปล่อยให้รัฐแทรกแซงได้ ก็เท่ากับเสรีภาพของปัจเจกชนก็ถูกทำลายไป ดังนั้น หลักกฎหมายเกี่ยวกับนิติกรรมและสัญญาที่ใช้บังคับอยู่มีพื้นฐานมาจากเสรีภาพของบุคคล ตามหลักของความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาที่รัฐจะไม่เข้าไปแทรกแซง แม้ว่าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เว้นแต่จะเป็นการต้องห้ามชัดแจ้ง โดยกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนเท่านั้น ประกอบกับเพราะเหตุว่าในสมัยก่อนระบบการค้าและเศรษฐกิจยังไม่ได้ขยายตัวและมีลักษณะจำกัดอยู่เฉพาะในท้องถิ่น สภาพของสินค้าและบริการยังไม่มีตลาดซับซ้อนมากนัก กระบวนการผลิตสินค้ายังเป็นแบบง่ายๆ ไม่ซับซ้อนแต่อย่างใด ทั้งตลาดของสินค้าและบริการยังเป็นไปในลักษณะของการแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน ขึ้นอยู่กับความต้องการและความพอใจของทั้งสองฝ่ายที่จะเข้าแลกเปลี่ยนสินค้ากัน รัฐจึงไม่มีความจำเป็นที่จะเข้าไปแทรกแซงในการจัดหาเครื่องมือหรือมาตรการใดๆ อันเป็นพิเศษ เพื่อที่จะเข้าไปคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความปลอดภัยและเป็นธรรม จึงปล่อยให้ไปไปตามแนวความคิดบนรากฐานความอิสระและเสรีภาพของบุคคลในการดำรงชีวิตที่เท่าเทียมกัน

ในปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้ซึ่งมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจเหนือกว่าถือโอกาสอาศัยหลักดังกล่าวเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจด้อยกว่า ซึ่งทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่สงบสุขในสังคม จึงสมควรที่รัฐจะกำหนดกรอบของการใช้หลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาและเสรีภาพของบุคคล เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม เพราะตามหลักกฎหมายเอกชนถือว่าความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนต่อเอกชนมีฐานะเท่าเทียมกันในการทำสัญญา แม้จะมีความแตกต่างกันในด้าน รายได้ ฐานะทางเศรษฐกิจ สถานะทางสังคม และการเข้าถึงข้อมูลที่ไม่เท่าเทียมกันก็ตาม แต่ในเมื่อมีคนที่ได้เปรียบในสังคม เศรษฐกิจ ทำสัญญาเอาเปรียบคนที่ด้อยกว่าในด้านต่างๆ ดังกล่าว ทั้งยังมีอำนาจต่อรอง (Bargaining Power) ที่น้อยกว่าต้องถูกบีบบังคับให้จำต้องทำสัญญาในลักษณะจำยอมหรือมัดมือชก (Adhesive Contract) เช่น สัญญาขายสินค้าหรือบริการต่างๆ ที่ฝ่ายผู้ขายมักจะได้เปรียบ ดังนั้น รัฐจึงต้องมีบทบาทและความจำเป็นที่เข้าไปแทรกแซง (Intervention) ซึ่งการเข้าแทรกแซงของรัฐนั้นย่อมส่งผลต่อการใช้สิทธิเสรีภาพหรืออิสระในการทำสัญญาอย่างแน่นอน แต่ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์สาธารณะและความเป็นธรรมของสังคมดังที่กล่าวมาแล้ว โดยลักษณะของการเข้าแทรกแซงของรัฐมีสาเหตุสำคัญดังนี้

1. การที่รัฐเข้าแทรกแซงเนื่องจากความเมตตากรุณา (Benevolence) ซึ่งเป็นการที่รัฐกระทำการใดๆ เพื่อปกป้องคุ้มครองบุคคลที่อ่อนแอและขาดอำนาจต่อรองในระบบเศรษฐกิจเสรี วัตถุประสงค์ของการเข้าแทรกแซงจึงเป็นการแทรกแซงเพื่อประสิทธิภาพในการจัดสรรประโยชน์ให้เป็นธรรม (Distributive Efficiency) หรือเพื่อเป็นการสร้างความยุติธรรมให้กับบุคคลไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบ เช่น การคุ้มครองแรงงาน คุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น⁷

2. การที่รัฐเข้าแทรกแซงเนื่องจากระบบข้อมูลในตลาดล้มเหลว ซึ่งเป็นการที่รัฐกระทำการใดๆ เพื่อให้ข้อมูลของผู้ซื้อสินค้าซึ่งอยู่ในภาคครัวเรือน มีความถูกต้องใกล้เคียงกับข้อมูลของฝ่ายผู้ขายสินค้าซึ่งอยู่ในภาคธุรกิจ เพื่อให้กลไกตลาดทำงานได้⁸ เช่น รัฐ ออกกฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าอุตสาหกรรม กฎหมายเกี่ยวกับอาหาร ยา เครื่องสำอางต่างๆ เพื่อให้กลไกในการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ทันสมัย เกี่ยวกับความปลอดภัยของสินค้าต่างๆ เหล่านี้แก่ผู้บริโภคก่อนตัดสินใจซื้อสินค้า เป็นต้น

2.2.3 ทฤษฎีความรับผิดชอบในทางละเมิด

ทฤษฎีนี้มีหลักอยู่ที่ว่า “บุคคลจะต้องรับผิดชอบเมื่อเขากระทำผิดทางศีลธรรมหรือทำชั่ว ถ้ามิได้ทำชั่วก็ไม่ต้องรับผิดชอบ” และ “ความรับผิดชอบนั้นต้องรับเพื่อตนเอง”

ทฤษฎีกฎหมายทั้งสามดังกล่าว เป็นอุดมคติของสังคมในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 บรรดานักนิติศาสตร์ทั้งหลายต่างยึดมั่นว่าเป็นสัจธรรมสูงสุดที่ใครจะล่วงละเมิดมิได้

โดยความรับผิดชอบในทางละเมิดนี้ ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบหรือไม่ เพียงใดนั้นจะอยู่ภายใต้ทฤษฎีมูลเหตุความรับผิดชอบทางละเมิด 2 ทฤษฎีสำคัญคือ ทฤษฎีรับภัย และทฤษฎีความผิด

2.2.3.1 ทฤษฎีรับภัย (Theory of Risk)

ทฤษฎีนี้มีหลักการว่า เมื่อมนุษย์ได้กระทำการใดๆ ขึ้นแล้วย่อมเป็นการเสี่ยงต่อภัยอย่างหนึ่ง กล่าวคือ การกระทำนั้นอาจจะก่อให้เกิดทั้งผลดีหรือผลร้ายก็ได้ ซึ่งผู้กระทำก็ต้องยอมรับผลแห่งการกระทำหรือผลแห่งการเสี่ยงภัยนั้น ดังนั้น หากมีความเสียหายเกิดขึ้นผู้กระทำจะต้องรับผลแห่งการเสี่ยงนั้น โดยอาจกล่าวได้ว่า เป็นความผิดโดยปราศจากความผิด (Liability without Fault)

⁷ ศักดา ชนิตกุล. รัฐธรรมนูญไทยกับเสรีภาพในการประกอบธุรกิจมุมมองในเชิงเศรษฐศาสตร์. *วารสารกฎหมาย*. 23 (1). หน้า 62.

⁸ เรื่องเดียวกัน. หน้า 62.

ในระยะแรกกฎหมายลักษณะละเมิดนั้นมิได้มุ่งหมายเพื่อให้ผู้ก่อความเสียหายแก่ผู้อื่นต้องชดเชยเยียวยาค่าเสียหาย โดยมีได้ค้ำประกันว่าผู้กระทำละเมิดจะต้องกระทำความผิดหรือมีส่วนผิดด้วยหรือไม่ เมื่อความเสียหายเกิดขึ้นและรู้ว่าผู้ใดเป็นผู้ก่อขึ้น ก็ควรถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ละเมิด ไม่ว่าการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นจะผิดหรือถูก โดยผู้ยึดตามแนวทฤษฎีรับภัย อ้างว่าไม่ควรมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความผิดในเรื่องความรับผิดในทางละเมิดโดยเหตุผล 2 ประการ คือ

1. เหตุผลทางกฎหมายถือว่าผลแห่งความรับผิดทางละเมิด คือ การบังคับให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายไม่ใช่เป็นการลงโทษ เหมือนผลแห่งความรับผิดในทางอาญา
2. เหตุผลในทางพฤกษศาสตร์ ตามทฤษฎีรับภัยอ้างว่า เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นโดยไม่สามารถหาตัวผู้กระทำได้ ก็เป็นการสมควรที่จะให้ผู้เสียหายเป็นผู้รับบาปเคราะห์ โดยที่ความเสียหายไม่ได้เกิดจากการกระทำของเขา แต่ควรให้เป็นผู้ก่อความเสียหายเป็นผู้รับเคราะห์ ทั้งนี้โดยให้พิเคราะห์ว่าภัยนั้นเป็นผลมาจากเหตุใดและเหตุนี้ใครเป็นผู้ก่อให้เกิดขึ้น ผู้นั้นต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทน แต่ถ้าพิเคราะห์ได้ว่าการกระทำใดเป็นความผิดนั้น ผู้ยึดทฤษฎีรับภัยเห็นว่าเป็นการยากยิ่งนักเนื่องจากเห็นว่าการกระทำใดจะเป็นความผิดหรือไม่ผิด ก็เป็นข้อเท็จจริงที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ แล้วแต่ท้องถิ่นและกาลสมัย ซึ่งต่างจากการหาสาเหตุของความเสียหาย ซึ่งย่อมใช้ได้ทุกกาลสมัย

2.2.3.2 ทฤษฎีความผิด (Theory of Fault)

ทฤษฎีนี้ยอมรับหลักการที่ว่า ผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดก็ต่อเมื่อการกระทำของเขาเป็นความผิดเท่านั้น ซึ่งเป็นการถือหลัก “ไม่มีความรับผิดถ้าปราศจากความผิด” (Liability as a Result of Fault) ซึ่งต่างจากทฤษฎีรับภัยที่ถือว่าอาจมีความรับผิดได้แม้จะไม่มีความผิดก็ตาม

โดยแนวคิดที่ว่า ความรับผิดทางละเมิดนั้นอยู่บนพื้นฐานของความผิด (Fault) ได้รับการยึดถือมาตั้งแต่ยุคกฎหมายโรมันที่ถือว่าความรับผิดทางละเมิดนั้นอยู่บนพื้นฐานของ “ความผิด” ซึ่งหมายถึง การจงใจหรือประมาทเลินเล่อล่วงสิทธิของบุคคลอื่น ส่วนความรับผิดที่ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความผิดไม่ถือว่าเป็นละเมิดโดยแท้

อนึ่งแนวคิดดังกล่าวก็ได้รับการยึดถือเรื่อยมาจนถึงศตวรรษที่ 19 เมื่อเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่เป็นยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีมากขึ้น มีโรงงานอุตสาหกรรมมากมายมีคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมได้รับบาดเจ็บจากการทำงานของเครื่องจักรกล และได้รับอันตรายจากอุบัติเหตุจากยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลมากขึ้น ดังนั้น ถ้าหากยึดแนวคิดที่ว่าผู้ได้รับความเสียหายจะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายได้ต่อเมื่อสามารถพิสูจน์ได้ว่ามีการกระทำอันเป็นความผิดเท่านั้นก็จะทำให้ผู้ได้รับความเสียหายไม่ได้รับการชดเชยเยียวยาเป็นส่วนใหญ่

ดังนั้น จากสภาพของสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปเช่นนี้ทำให้ศาลในประเทศภาคพื้นยุโรปส่วนใหญ่พยายามลดความหนักแน่นของหลักความรับผิดชอบที่อยู่บนพื้นฐานของ “ความคิด” ลง และยอมรับ “ทฤษฎีรับภัย” กลับมาใช้อีกครั้งโดยเรียกชื่อต่างกันไป เช่น “ความรับผิดชอบโดยไม่มีความคิด” หรือ “ความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด” หรือ “ความรับผิดชอบโดยผลแห่งกฎหมาย (Liability as Imposed by the Law)”

2.3 ลิขธิของผูู้ซื้อในสัญญาซื้อขายรถยนต์ใหม่ตามกฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

ในสภาพความเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่าบุคคลไม่มีความเสมอภาคกัน บุคคลไม่มีความเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การศึกษา สติปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่อยู่ในฐานะของผู้บริโภคย่อมไม่อยู่ในฐานะที่มีความเสมอภาค และเท่าเทียมกับผู้ประกอบธุรกิจไม่มีอำนาจต่อรองกับผู้ประกอบธุรกิจ กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาบังคับใช้ และต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 จึงนำมากล่าวไว้ดังนี้

2.3.1 ความหมายที่สำคัญ

“ผู้บริโภค” หมายความว่า ผูู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการและหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม”

“ผู้ประกอบธุรกิจ” ได้แก่ ผู้ขาย ผู้ที่ผลิตสินค้าเพื่อขาย ผู้ส่งหรือนำเข้ามาซึ่งสินค้าในราชอาณาจักร หรือผู้ซื้อเพื่อขายต่อ ซึ่งสินค้าที่เรียกว่าพ่อค้าคนกลาง หรือผู้ให้บริการและให้หมายความรวมถึง ผู้ประกอบกิจการ

“ข้อความ” หมายความว่า การกระทำที่ปรากฏด้วยตัวอักษร ภาพ ภาพยนตร์ แสง เสียง เครื่องหมายหรือการกระทำอย่างใด ๆ ที่ทำให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจความหมายได้

“โฆษณา” หมายความว่า การทำการไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ให้ประชาชนเห็นหรือทราบข้อความเพื่อประโยชน์ในทางการค้า

“สื่อโฆษณา” หมายความว่า สิ่งที่ใช้เป็นสื่อในการโฆษณา เช่นหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ปรรษณีย์โทรเลข โทรศัพท์ หรือป้าย

“ฉลาก” หมายความว่า รูป รอยประดิษฐ์ กระจก หรือสิ่งอื่นใดที่ทำให้ปรากฏข้อความเกี่ยวกับสินค้าซึ่งแสดงไว้ที่สินค้าหรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้า หรือสอดแทรกหรือรวมไว้กับสินค้าหรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้าและหมายความรวมถึงเอกสารหรือคู่มือสำหรับใช้ประกอบกับสินค้า ป้ายที่ติดตั้งหรือแสดงไว้ที่สินค้าหรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้านั้น

“สัญญา” หมายความว่า ความตกลงกันระหว่างผู้บริโภครและผู้ประกอบธุรกิจเพื่อซื้อและขายสินค้าหรือให้และรับบริการ

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

เหตุผลในการบัญญัติความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่า “ผู้บริโภค” และคำว่า “ผู้ประกอบธุรกิจ” ก็เพื่อจำแนกผู้ที่ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งหากผู้ที่ได้รับความเสียหายไม่อยู่ในฐานะผู้บริโภคแล้ว ก็ไม่ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายฉบับนี้ เช่น กรณีที่มีข้อพิพาทระหว่างผู้ประกอบการด้วยกัน ตัวอย่างกรณีเกิดปัญหาข้อพิพาทระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจที่เป็นเจ้าของสัมปทานเส้นทางเดินรถโดยสารกับผู้ประกอบธุรกิจที่เข้ามาร่วมสัมปทานกิจการเดินรถโดยสาร⁹

2.3.2 สิทธิของผู้บริโภคที่ได้รับความคุ้มครอง

สิทธิของผู้บริโภคได้รับการคุ้มครองมีดังนี้

- 1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ
- 2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ
- 3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ
- 4) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา
- 5) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย
- 6) คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

โครงสร้างของกฎหมาย พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคกำหนดให้มีคณะกรรมการ เรียกว่า “คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค” มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการเลขาธิการ คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกรรมการและเลขานุการกรรมการประกอบด้วย เลขาธิการ นายกรัฐมนตรี ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงคมนาคม เลขาธิการ คณะกรรมการอาหารและยา และผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกิน 8 คน ซึ่งได้รับความเห็นชอบจาก คณะรัฐมนตรี คณะกรรมการชุดนี้มีอำนาจหน้าที่โดยเฉพาะการดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคที่คณะกรรมการเห็นสมควร หรือมีผู้ร้องขอตามมาตรา 39 ซึ่งในการดำเนินคดีแทน ผู้บริโภคนั้น คณะกรรมการจะต้องมีการประชุมและมีมติเห็นสมควรในการดำเนินคดีแทนผู้บริโภค แต่ก็อยู่ภายใต้เงื่อนไขว่าจะต้องเป็นผู้บริโภคและถูกละเมิดสิทธิ อีกทั้งการดำเนินคดีนั้นจะเป็น ประโยชน์แก่ผู้บริโภคเป็นส่วนรวม เช่น กรณีผู้บริโภคซื้อบ้านพร้อมที่ดิน เมื่อได้ชำระเงินครบตาม

⁹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2541 มาตรา 3.

สัญญาแล้ว แต่ผู้ประกอบการไม่สามารถโอนกรรมสิทธิ์บ้านและที่ดินให้แก่ผู้บริโภค ซึ่งเป็นผู้ซื้อได้ ในกรณีนี้ถือว่าเมื่อดำเนินคดีให้แก่ผู้บริโภคเรียบร้อยแล้ว ก็จะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคคนอื่น ๆ ด้วย ที่เป็นคู่สัญญากับผู้ประกอบการรายเดียวกัน ในการดำเนินคดีคณะกรรมการก็จะแต่งตั้งพนักงานอัยการหรือข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ที่มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี ทางนิติศาสตร์ดำเนินคดีตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ในการดำเนินคดีแทนผู้บริโภค นอกจากคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค จะมอบหมายให้พนักงานอัยการและข้าราชการของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคดำเนินคดีแทนผู้บริโภคแล้ว กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคยังให้อำนาจแก่สมาคมที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้บริโภคและข้อบังคับของสมาคมในส่วนที่เกี่ยวกับคณะกรรมการของสมาคม สมาชิก และวิธีดำเนินกิจกรรมของสมาคมเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง สมาคมก็สามารถยื่นคำขอเพื่อให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรอง จึงจะมีสิทธิดำเนินคดีแทนผู้บริโภคได้ โดยในการดำเนินคดีดังกล่าว สมาคมมีสิทธิฟ้องคดีแพ่ง คดีอาญาหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ในคดีเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคได้

2.3.3 การคุ้มครองด้านฉลาก

การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านฉลากให้สินค้าที่ผลิตเพื่อขายโดยโรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานและสินค้าที่สั่งหรือนำเข้ามาราชอาณาจักรเพื่อขายเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลาก ไม่ใช่บังคับกับสินค้าที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีที่ปรากฏว่ามีสินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพ ร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องในการใช้สินค้าหรือโดยสภาพของสินค้านั้น หรือมีสินค้าที่ประชาชนทั่วไปใช้เป็นประจำ ซึ่งการกำหนดฉลากของสินค้านั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคในการที่จะทราบข้อเท็จจริงในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้านั้นแต่สินค้านั้นดังกล่าวไม่เป็นสินค้าที่ควบคุมฉลากตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการว่าด้วยฉลากมีอำนาจกำหนดให้สินค้านั้นเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลากได้ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยกำหนดให้ฉลากของสินค้าที่ควบคุมฉลาก จะต้องมียกยัดดังต่อไปนี้

1. ใช้ข้อความที่ตรงต่อความจริงและไม่มีข้อความที่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้า
2. ต้องระบุข้อความดังต่อไปนี้
3. ชื่อหรือเครื่องหมายการค้าของผู้ผลิตหรือของผู้นำเข้าเพื่อขายแล้วแต่กรณี
4. สถานที่ผลิตหรือสถานที่ประกอบการนำเข้า แล้วแต่กรณี
5. ระบุข้อความที่แสดงให้เห็นเข้าใจได้ว่าสินค้านั้นคืออะไร ในกรณีที่ป็นสินค้านำเข้าให้ระบุชื่อประเทศที่ผลิตด้วย

6. ต้องระบุข้อความอันจำเป็น ได้แก่ ราคา ปริมาณ วิธีใช้ ชื้อแนะนำ คำเตือน วัน เดือน ปีที่หมดอายุในกรณีที่เป็นสินค้าที่หมดอายุได้ หรือกรณีอื่นเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งเป็นผู้ผลิตเพื่อขายหรือผู้ส่งหรือผู้นำเข้ามาในราชอาณาจักร เพื่อขายซึ่งสินค้าที่ควบคุมฉลาก แล้วแต่กรณี เป็นผู้จัดทำฉลากก่อนขายและฉลากนั้นต้องมีข้อความดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ในการนี้ ข้อความตามวรรคหนึ่ง (2) และ(3) ต้องจัดทำตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา การกำหนดข้อความของฉลากต้องไม่เป็นการบังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องเปิดเผยความลับทางการผลิต เว้นแต่ข้อความดังกล่าวจะเป็นสิ่งจำเป็นที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้บริโภค

2.3.4 การคุ้มครองด้านสัญญา

การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา ซึ่งกำหนดว่าในการขายสินค้าหรือให้บริการ มีกฎหมายบังคับใช้โดยเฉพาะว่าจะต้องทำเป็นหนังสือ หรือโดยปกติประเพณีจะต้องกระทำเป็นหนังสือคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา มีอำนาจกำหนดให้การขายสินค้าหรือบริการดังกล่าว เป็นธุรกิจที่จะต้องควบคุมสัญญา ซึ่งสัญญาที่เข้าข่ายลักษณะที่ควบคุมสัญญาจะต้องเป็นสัญญาที่ผู้ประกอบธุรกิจทำกับผู้บริโภคและมีลักษณะ ดังนี้

1. ใช้ข้อสัญญาเท่าที่จำเป็น ซึ่งหากไม่มีข้อสัญญาเช่นนั้นแล้ว จะทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบต่อผู้ประกอบธุรกิจ

2. ห้ามใช้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค ทั้งนี้ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาอาจออกหลักเกณฑ์ เงื่อนไข กำหนดในการทำข้อความในสัญญา เพื่อประโยชน์ของผู้บริโภคเป็นส่วนรวม

3. ในการทำสัญญา หากคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาได้กำหนดให้การประกอบธุรกิจใดที่จะต้องใช้สัญญาตามที่คณะกรรมการกำหนด หรือใช้ข้อสัญญาโดยมีเงื่อนไขการใช้ข้อสัญญาดังกล่าวที่กำหนดไว้ในมาตรา 35 ทวิ ถ้าสัญญานั้นมิได้ใช้ข้อสัญญาที่กำหนดไว้ดังกล่าวหรือใช้ข้อสัญญาไม่เป็นไปตามที่กำหนด ก็ให้ถือว่าสัญญานั้นได้ใช้ข้อสัญญาตามที่กำหนดไว้หรือตามเงื่อนไขนั้นแล้ว

4. เมื่อคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาได้กำหนดให้การประกอบธุรกิจที่จะต้องควบคุมสัญญา มิให้ใช้ข้อสัญญาใดตามที่กำหนดในมาตรา 35 ทวิ แล้วหากมีการฝ่าฝืนก็ถือว่าสัญญานั้น ไม่มีข้อสัญญาดังกล่าว

5. ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยฉลาก ฉบับที่ 24 (พ.ศ. 2550) เรื่องให้รถยนต์ใช้แล้วเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลากปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ได้กำหนดให้ธุรกิจขายรถยนต์ใช้แล้ว เป็นสินค้าควบคุมฉลาก ตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยฉลาก ฉบับที่ 24 (พ.ศ.2550) และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ.2550 เป็นต้นมา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ก. ความหมายรถยนต์ใช้แล้ว

“รถยนต์ใช้แล้ว” หมายความว่า รถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกินเจ็ดคน รถยนต์นั่งส่วนบุคคลเกินเจ็ดคนแต่ไม่เกินสิบสองคน และรถยนต์บรรทุกส่วนบุคคลที่มีน้ำหนักไม่เกินหนึ่งพันหกร้อย กิโลกรัม ซึ่งมีได้ใช้ประกอบการขนส่งเพื่อสินค้าตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบกที่ได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522¹⁰ แล้ว ซึ่งผู้ประกอบการต้องมีไว้เพื่อจำหน่าย

ข. ลักษณะรถ

โดยผู้ประกอบการจำหน่ายรถยนต์ใช้แล้ว จะต้องแสดงข้อมูลทางรถให้ผู้บริโภคทราบซึ่งข้อความที่แสดงจะต้องมีขนาดตัวอักษรขนาดไม่ต่ำกว่า 1 เซนติเมตร เกี่ยวกับรถยนต์ใช้แล้ว ตามที่ปรากฏในรายการจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ตั้งแต่วันจดทะเบียนจนถึงวันที่ จำหน่ายต้องระบุข้อความ ดังต่อไปนี้

1. วันจดทะเบียน
2. เลขทะเบียน
3. เลขตัวถัง
4. เลขเครื่องยนต์
5. ยี่ห้อรถ
6. ยี่ห้อเครื่องยนต์
7. สี
8. ประเภทของรถ
9. ชนิดเชื้อเพลิง
10. ลำดับเจ้าของรถ
11. ภาวะผูกพันของรถยนต์ที่มีอยู่ในวันจำหน่าย
12. ชื่อประเภทหรือชนิดสินค้า
13. ชื่อผู้ผลิต
14. ชื่อผู้จำหน่าย
15. สถานที่ตั้ง ของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย
16. ขนาดหรือปริมาณ
17. วิธีใช้
18. ข้อเสนอแนะการใช้
19. กำเตือน (ถ้ามี)
20. วัน เดือน ปี ผลิต
21. ราคา

¹⁰ พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 มาตรา 4.

ค. บทกำหนดโทษ

หากผู้ประกอบการธุรกิจไม่จัดทำฉลาก หรือจัดทำฉลากไม่ถูกต้อง จะมีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 50,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

6. พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

ความรับผิดของผู้ประกอบการตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น คือ ความรับผิดในผลิตภัณฑ์ หรือที่เรียกว่า “Product Liability” ซึ่งหมายความถึงความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากการบริโภคผลิตภัณฑ์อันมีสาเหตุมาจากความบกพร่องในการผลิตหรือความผิดปกติของผลิตภัณฑ์นั้น ซึ่งไม่อาจคาดได้ตามธรรมดาของผู้เกี่ยวข้องในผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง ผู้ค้าปลีก อาจต้องเป็นผู้รับผิดชอบ โดยปกติแล้วถ้าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะความประมาทเลินเล่อในการผลิต ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตและผู้ขายก็อาจปรับเข้ากับกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิดได้อยู่แล้ว นอกเหนือความรับผิดตามสัญญาที่ผู้ขายจะต้องรับผิดชอบต่อผู้ซื้อ อย่างไรก็ตาม แม้ผู้ซื้อจะฟ้องร้องคดีแพ่งโดยอาศัยความรับผิดตามสัญญาเรียกค่าเสียหายจากผู้ขายได้ แต่จะเรียกให้บริษัทผู้ผลิตรับผิดตามสัญญาซื้อขายไม่ได้ เพราะไม่มีนิติสัมพันธ์กับบริษัทผู้ผลิต คงมีทางฟ้องบริษัทผู้ผลิตได้ตามกฎหมายลักษณะละเมิดได้โดยนำสืบถึงความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิต แต่ปัญหาคือการนำสืบถึงความบกพร่องในการผลิตยุ่งยากและซับซ้อนกว่ากรณีการกระทำละเมิดทั่วไป เพราะเทคโนโลยีในการผลิตเจริญมากขึ้นเกินกว่าความรู้ความสามารถของผู้บริโภคจะเข้าใจได้ ดังนั้น จึงมีแนวคิดทางกฎหมายทั้งในแง่สัญญาและในแง่ละเมิดเกิดขึ้น กล่าวคือ ในแง่สัญญา กำหนดให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้ที่มีโซ่ผู้ซื้อซึ่งเป็นผู้ที่มีได้เป็นคู่สัญญาตามสัญญาซื้อขาย หรือในกรณีละเมิดกำหนดวาระการพิสูจน์ (Burden of Proof) ให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ว่าไม่มีความบกพร่องในการผลิตหรือการจำหน่าย หรืออาจใช้หลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict Liability) ในความเสียหายที่เกิดขึ้นแม้ไม่มีข้อเท็จจริงว่าได้กระทำโดยประมาทก็ได้

จากแนวคิดดังกล่าวทำให้มีการพัฒนากฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law) ในประเทศไทยโดยมีหลักการคือ เพื่อให้มีกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จากเดิมที่ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ต้องนำหลักสัญญาซื้อขายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ที่ให้สิทธิเฉพาะคู่สัญญา ไม่ให้สิทธิบุคคลภายนอกซึ่งได้รับความเสียหายจากสินค้าในการฟ้องร้องดำเนินคดีเรียกค่าเสียหาย หากผู้เสียหายจะฟ้องตามหลักความรับผิดเพื่อละเมิดก็ยังไม่เพียงพอเนื่องจากภาระการพิสูจน์ตกอยู่กับผู้บริโภคหรือผู้เสียหาย ซึ่งยากแก่การพิสูจน์ เนื่องจากเอกสารหลักฐานอยู่กับผู้ผลิตเป็นส่วนใหญ่ ยากจะมีโอกาสเข้าถึงเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ผลิต

ส่วนเหตุผลหลักของกฎหมายดังกล่าว คือ สินค้าในปัจจุบันไม่ว่าจะผลิตภายในประเทศหรือนำเข้า อาจมีกระบวนการผลิตที่ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูง จนผู้บริโภคตรวจสอบได้ยาก การฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายยุ่งยาก เนื่องจากภาระการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตหรือนำเข้ายังคงเป็นของผู้บริโภคตามหลักทั่วไป และเพื่อนำหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict Liability) มาใช้กับคดีผู้บริโภค ซึ่งมีความไม่เท่าเทียมกับผู้ประกอบการในหลายๆ ด้าน เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับการชดเชยที่เป็นธรรม โดยการผลักดันภาระการพิสูจน์ให้ผู้ประกอบการ

ก. ความหมายที่สำคัญ

มาตรา 4¹¹ ในพระราชบัญญัตินี้

“สินค้า” หมายความว่า สंहारิมทรัพย์ทุกชนิดที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขาย รวมทั้งผลิตผลเกษตรกรรม และให้หมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้า ยกเว้นสินค้าตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

“ผลิตผลเกษตรกรรม” หมายความว่า ผลิตผลอันเกิดจากเกษตรกรรมต่าง ๆ เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ เลี้ยงไหม เลี้ยงผึ้ง เพาะเห็ด แต่ไม่รวมถึงผลิตผลที่เกิดจากธรรมชาติ

“ผลิต” หมายความว่า ทำ ผสม ปูรง แต่ง ประกอบ ประดิษฐ์ แปรสภาพ เปลี่ยนรูป ดัดแปลง คัดเลือก แบ่งบรรจุ แห่เยือกแข็ง หรือฉายรังสี รวมถึงการกระทำใดๆ ที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

“ผู้เสียหาย” หมายความว่า ผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

“ความเสียหาย” หมายความว่า ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น

“ความเสียหายต่อจิตใจ” หมายความว่า ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าโศกเสียใจ ความอับอาย หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

“สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่า สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้

¹¹ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. มาตรา 4.

“ขาย” หมายความว่า จำหน่าย จ่าย แจก หรือแลกเปลี่ยนเพื่อประโยชน์ทางการค้า และให้หมายความรวมถึงให้เช่า ให้เช่าซื้อ จัดหา ตลอดจนเสนอ ชักชวน หรือนำออกแสดงเพื่อการดังกล่าว

“นำเข้า” หมายความว่า นำหรือส่งสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย

“ผู้ประกอบการ” หมายความว่า¹²

(1) ผู้ผลิต หรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต

(2) ผู้นำเข้า

(3) ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้

(4) ผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความหรือแสดงด้วยวิธีใดๆ

อันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้า ความรับผิดของผู้ประกอบการตามกฎหมายของไทยนั้น ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยมีหลักความรับผิดดังนี้

(1) ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยผู้ประกอบการดังกล่าวหมายถึง ผู้ผลิตหรือว่าจ้างให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าได้ และผู้ซึ่งได้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมาย หรือข้อความใดๆ ที่ทำให้เข้าใจว่าเป็นผู้ผลิตหรือผู้นำเข้า

(2) สินค้านั้นได้มีการขายให้ผู้บริโภคแล้ว

(3) ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม

ผู้ประกอบการอาจไม่ต้องรับผิดหากมีเหตุลดพ้นความรับผิด สำหรับข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ผลิตต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจากประเทศไทยต่างกับของต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นต้นแบบแนวคิดนี้ โดยสหรัฐอเมริกามีข้อยกเว้นความรับผิดในกรณีต่างๆ สรุปได้ดังนี้

(1) ผู้เสียหายสมัครใจเข้าเสี่ยงภัยเองและใช้สินค้านั้นทั้งที่ทราบว่ามี ความชำรุดบกพร่อง โดยไม่มีเหตุอันควร กรณีนี้ผู้เสียหายไม่สามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ผลิตได้

(2) การใช้สินค้าผิดวิธี (Product Misuse) เนื่องจากผู้ผลิตมีหน้าที่ต้องผลิตสินค้าที่ปลอดภัย ออกสู่ตลาด ผู้ผลิตจึงคาดหมายว่าด้วยสินค้าที่ตนผลิตนั้นจะมีการนำไปใช้โดยผิดวิธีหรือไม่อย่างไร ดังนั้น ผู้ผลิตต้องจัดให้มีคำเตือนกำกับสินค้าในฉลากเกี่ยวกับการใช้ผิดวิธีด้วย ทั้งนี้ผู้ผลิตสามารถ

¹² พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. เรื่องเดียวกัน.

ต่อผู้ได้ว่าผู้เสียหายใช้สินค้าไม่ถูกต้องหรือใช้สินค้าผิดวิธีโดยไม่อาจคาดหมายได้เท่านั้น แต่ถ้าการใช้ที่ผิดวิธีนั้นเป็นที่คาดหมายได้ของผู้ผลิตแล้ว ผู้ผลิตก็ยังคงต้องรับผิดชอบ¹³

(3) ผู้เสียหายมีส่วนผิด (Comparative Negligence) หลักนี้ไม่ใช่ข้อยกเว้นความรับผิดชอบทั้งหมดของจำเลย แต่การชดเชยค่าเสียหายเป็นการชดเชยไปตามสัดส่วนความผิดของโจทก์ซึ่งในสหรัฐอเมริกานำหลักนี้ไปใช้ในสองแนวทางคือ แนวทางแรกเรียกว่า ผู้เสียหายมีส่วนผิดอย่างแท้จริง หรือ “Pure Comparative Negligence” กล่าวคือถ้าผู้เสียหายมีส่วนผิดอยู่ด้วยเท่าใดในการก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ศาลก็จะให้ลดค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ต้องรับผิดชอบชดเชยแก่ผู้เสียหายไปตามสัดส่วนความผิดของผู้เสียหาย แนวทางที่สอง คือ ผู้เสียหายมีความผิดโดยเปรียบเทียบ หรือ “Modified Comparative Negligence” กล่าวคือ ศาลได้วางหลักไว้ว่าถ้าโจทก์มีส่วนผิดมากกว่าจำเลย โจทก์จะไม่มีสิทธิในการเรียกค่าเสียหายจากจำเลยโดยสิ้นเชิง ศาลจะลดค่าเสียหายที่จำเลยต้องชดเชยไปตามสัดส่วนความผิดของโจทก์ แต่ถ้าโจทก์มีส่วนผิดเกินกว่าร้อยละ 50 ศาลก็จะยกฟ้องโจทก์

(4) สถานะของความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคนิค (State of the Art) เป็นข้อยกเว้นความรับผิดชอบที่จำเลยต่อผู้ว่าไม่สามารถรู้ได้ว่าจะเกิดอันตรายแก่โจทก์เนื่องจากความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในขณะที่สินค้านั้นถูกผลิตขึ้นและขายไปนั้นไม่สามารถที่จะรู้ว่าสินค้านั้นจะเกิดอันตรายแก่โจทก์ หรือไม่สามารถที่จะออกแบบและผลิตสินค้าให้ดีกว่านั้นได้

ส่วนเหตุแห่งการหลุดพ้นความรับผิดชอบของประเทศไทยตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 7 มีดังนี้

- (1) ผู้ประกอบการพิสูจน์ได้ว่า สินค้าชิ้นนั้นไม่ใช่สินค้าที่ไม่ปลอดภัย
- (2) ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
- (3) ความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้หรือเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้วิธีเก็บรักษาคำเตือนหรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว¹⁴

ข้อต่อสู้สองประการหลังนั้นเป็นหลักทั่วไปของเหตุแห่งการหลุดพ้นความรับผิดชอบทางละเมิดนั่นเอง ส่วนใหญ่ประเทศไทยนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศแต่ละปีเป็นจำนวนมาก หานำสภาพการ

¹³ คู่มือพระราชบัญญัติ ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. เข้าถึงได้จาก: <http://extranet.pea.co.th/WebApplications/Extranet/TopicDetail.aspx?SessionId=&TopicId=f5b3fd4a-e083-42ed-8f17-f8ebf97c3901>. [2557, 10 มีนาคม].

¹⁴ คู่มือพระราชบัญญัติ ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. เข้าถึงได้จาก: <http://extranet.pea.co.th/WebApplications/Extranet/TopicDetail.aspx?SessionId=&TopicId=f5b3fd4a-e083-42ed-8f17-f8ebf97c3901>. [2557, 10 มีนาคม].

พัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากำหนดเป็นเหตุหลุดพ้นความรับผิดของผู้ประกอบการ ย่อมเป็นช่องทางให้ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการในต่างประเทศที่ใช้วิทยาการใหม่ๆ มาจำหน่ายในไทย ซึ่งสภาพการพัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในขณะที่นำสินค้าออกขายนั้น ยังไม่อาจตรวจพบได้ว่าสินค้านั้นไม่ปลอดภัย จึงอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้บริโภค โดยรวมประเทศไทยเป็นอย่างมาก ส่วนในกรณีที่ผู้ประกอบการได้ผลิตสินค้าตามข้อกำหนดหรือมาตรฐานที่หน่วยงานของรัฐตรวจสอบนั้น ไม่ได้เป็นการรับประกันว่าสินค้านั้นจะปลอดภัยเสมอไป เช่น มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเป็นเพียงมาตรฐานเบื้องต้น หรือมาตรฐานขั้นต่ำเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคเท่านั้น อีกทั้งการตรวจสอบเป็นวิธีสุ่มตัวอย่างสินค้าเท่านั้น ย่อมมีความเป็นไปได้สูงที่สินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยสามารถนำออกวางขายในตลาดได้โดยไม่ถูกตรวจสอบ หากมีการกำหนดให้ State of the Art เป็นเหตุหลุดพ้นความรับผิดที่จะทำให้ผู้ประกอบการหลุดพ้นความรับผิดโดยสิ้นเชิง ซึ่งจะไม่เป็นการคุ้มครองผู้บริโภคตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติดังกล่าว

ความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551¹⁵

สำหรับความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ผู้ประกอบการมีความรับผิดชอบ โดยผลของกฎหมายต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามความหมายของกฎหมาย ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) ซึ่งกฎหมายดังกล่าว (Product Liability) ของประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่ หมายถึง ความรับผิดในความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ที่เกิดขึ้นเนื่องจากสินค้าชำรุดบกพร่อง แต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าเองไม่ได้อยู่ในความหมายของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability)

ในประเทศไทยนั้น เดิมความเสียหายที่เกิดจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นไม่มีกฎหมายและบัญญัติไว้ จึงต้องนำกฎหมายทางสัญญาหรือทางละเมิดมาใช้เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่เมื่อปัจจุบันหลักดังกล่าวไม่เพียงพอที่จะคุ้มครองผู้บริโภค จึงมีการสร้างกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) ขึ้นเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภค โดยการตราพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยกำหนดความรับผิดที่เป็นการแก้ไขข้อบกพร่องของความรับผิดทางสัญญาและทางละเมิดนั้น และนำหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict Liability) มาใช้เพื่อกำหนดภาระการพิสูจน์โดยผู้บริโภคไม่ต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออีกต่อไปเปลี่ยนเป็นผลกการ

¹⁵หมอชาวบ้าน. (2557). *พระราชบัญญัติ ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551*. เข้าถึงได้จาก: <http://www.doctor.or.th/clinic/detail/9271>. [2557, 19 กรกฎาคม].

พิสูจน์ (Burden of Proof) ไปให้แก่จำเลยที่เป็นผู้ประกอบการ นอกจากนี้ ยังกำหนดให้การฟ้องคดีเพื่อเยียวยาความเสียหายประเภทนี้ได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียม และกำหนดอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องให้แตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ ภายในสามปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ต้องรับผิดชอบหรือภายในสิบปีนับแต่วันที่ส่งมอบสินค้า

ส่วนค่าเสียหายมีสองประเภท คือค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทน (Compensatory Damages) ซึ่งเป็นการลงโทษผู้ละเมิด เพื่อป้องปรามมิให้กระทำละเมิดดังกล่าวอีกขณะเดียวกันก็ป้องกันมิให้ผู้อื่นปฏิบัติเช่นนั้นอีก

7.กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคของสหรัฐอเมริกา

เมื่อปี พ.ศ. 2496 (ค.ศ. 1953) ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับเอกรูป (The Uniform Commercial Code) โดยเรียกชื่อย่อว่า “U.C.C.” ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในมลรัฐทั่ว ๆ ไปเป็นส่วนใหญ่ทั้งยอมรับว่าเป็นประมวลกฎหมายที่ทันสมัยมาก เพราะกฎหมายฉบับนี้ได้มีการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เคยปรากฏใน “กฎหมายลักษณะการขาย” ของอังกฤษ และนำเอาข้อบกพร่องในกฎหมายลักษณะการขายฉบับเอกรูปของสหรัฐอเมริกา (The Uniform Sales Act) ซึ่งเคยเป็นกฎหมายที่ใช้อยู่ในสมัยก่อน ๆ มาปรับปรุงประมวลกฎหมายพาณิชย์ฉบับเอกรูปของสหรัฐอเมริกา ในส่วนที่เกี่ยวกับการซื้อขายประเภทสังหาริมทรัพย์ แต่ไม่รวมไปถึงการขายเงินตรา และอสังหาริมทรัพย์ ประมวลกฎหมายพาณิชย์ฉบับ U.C.C. ดังกล่าว กำหนดให้การขายสินค้าน่าราคาตั้งแต่ 500 ดอลลาร์ขึ้นไป ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือเพื่อใช้ในการฟ้องร้องบังคับคดี ดังนั้น สัญญาซื้อขายรถยนต์จึงต้องอยู่ได้บังคับแห่งกฎหมายนี้ด้วย

บทบัญญัติของกฎหมายที่ผู้ศึกษาวิจัยจะนำมาศึกษาเฉพาะ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายรถยนต์ที่ปรากฏใน “คำแนะนำผู้ซื้อ” (Buyers Guide) เท่านั้น เพราะเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายรถยนต์ใช้แล้วโดยตรง¹⁶

ในปี ค.ศ. 1975 สำนักงานคณะกรรมการการค้าของสหรัฐอเมริกา หรือ The Federal Trade Commission (FTC) ได้พิจารณาเห็นว่าประมวลกฎหมายพาณิชย์ฉบับเอกรูปของสหรัฐอเมริกาที่เรียกว่า “The Uniform Commercial Code (U.C.C.)” ซึ่งใช้บังคับในทุกมลรัฐ นั้น แม้จะมีเนื้อหาในเรื่องการรับประกันทรัพย์สินที่ขายในกรณีที่มีความชำรุดบกพร่องเกิดอยู่แล้ว แต่ก็ยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้เพียงพอ ผู้บริโภคยังคงได้รับความไม่เป็นธรรมจากผู้ผลิตจึงเห็นสมควรที่จะจัดทำกฎหมายขึ้นใหม่เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองมากยิ่งขึ้น

¹⁶ นายปกรณ์ นิลประพันธ์. (กุมภาพันธ์ 2548). *การพัฒนามาตรการคุ้มครองผู้บริโภค*. เข้าถึงได้จาก: www.lawreform.go.th. [2557, 19 กรกฎาคม].

The Federal Trade Commission (FTC) เห็นความสำคัญของปัญหาของผู้บริโภค ในเรื่องรถยนต์ใช้แล้วจึงได้มีการออกระเบียบว่าด้วยข้อปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบธุรกิจรถยนต์มือสอง (A Dealer's Guide to The Used Car Rule) ซึ่งผู้ประกอบธุรกิจรถยนต์ทุกรายต้องปฏิบัติคือ การจัดทำเอกสารที่เรียกว่า “คำแนะนำผู้ซื้อ” หรือ “Buyers guide”

“คำแนะนำผู้ซื้อ” หรือ “Buyers guide” คือ เอกสารที่เป็นข้อมูลที่สำคัญอันเป็นประโยชน์ต่อผู้ซื้อ เพื่อชี้แจงให้ผู้ซื้อทราบถึงประเด็นสำคัญของรถยนต์ใช้แล้วในแต่ละคัน และให้ข้อมูลซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อรถยนต์ โดยเปิดเอกสารดังกล่าวให้เห็นเด่นชัดในตัวรถยนต์ นอกจากนี้ต้องจัดเตรียมข้อมูลรายละเอียดของชิ้นส่วนอุปกรณ์ของรถยนต์ที่ผู้ขายจะรับผิดชอบหากผู้ประกอบธุรกิจรถยนต์ใช้แล้วไม่ปฏิบัติตามจะต้องถูกลงโทษตามกฎหมาย

คำแนะนำผู้ซื้อ หรือ Buyers guide มีสาระสำคัญดังนี้

1. ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับรถยนต์มือสอง ชื่อชนิดรถยนต์ รุ่นปีที่ผลิตและรหัสหมายเลขตัวถัง
2. ระบุความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจรถยนต์ใช้แล้วว่าเป็นการรับประกันลักษณะใด ซึ่งจะมีความรับผิดชอบใน 2 ลักษณะ¹⁷ คือ

- 1) ความรับผิดชอบที่เรียกว่า “As is” หรือ เป็นการซื้อขายตามสภาพที่เห็น ซึ่งจะไม่ได้การรับประกันจากผู้ขายแต่ประการใด

- 2) ความรับผิดชอบที่เรียกว่า การรับประกัน (Warranty) ซึ่งแยกได้เป็น 2 ลักษณะ

- (1) การรับประกันความผิดแบบจำกัดความรับผิด (Limited Warranty) โดยจำกัดว่าให้การรับประกันในกรณีใดและระยะเวลาเท่าใด

- (2) ความรับผิดแบบเต็มรูป (Full) รับประกันทุกกรณีไม่มีเงื่อนไข

3. สัญญาการให้บริการ ระบุในรายละเอียดเกี่ยวกับการให้บริการ ค่าใช้จ่าย เงื่อนไขอื่นๆ ให้ชัดเจนว่าจะรับผิดชอบเพียงใด

4. ข้อมูลรายละเอียดของผู้ประกอบธุรกิจ ได้แก่ ชื่อ ที่อยู่ และบุคคลซึ่งสามารถติดต่อได้ในกรณีที่รถยนต์มีปัญหา

ในวันที่ 4 มกราคม ค.ศ. 1975 สำนักงานคณะกรรมการการค้าของสหรัฐอเมริกา ได้เสนอกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคฉบับหนึ่งเรียกว่า “The Magnuson-Moss Warranty Act.” หรือ “กฎหมายรับประกันทรัพย์สินที่ขาย” (Warranty Act.)

¹⁷ นาย ภัทธนาตย์ ศรีถาวร . (2557). *กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วย "การคุ้มครองผู้บริโภค"*. เข้าถึงได้จาก: <http://www.l3nr.org/posts/535502>. [2557, 9 มีนาคม].

ด้วยเหตุสำคัญที่ได้กล่าวมาแล้ว สัญญาการรับประกันทรัพย์สินที่ขาย (Warranty) ที่นำมาใช้ใน ส่วนที่เกี่ยวกับรถยนต์ใช้แล้ว ที่ปรากฏอยู่ในคำแนะนำผู้ซื้อเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของกฎหมายรับประกันทรัพย์สินที่ขายเช่นกัน

การรับประกันทรัพย์สินที่ขายหรือข้อสัญญาว่าจะรับผิดชอบ หมายถึง ข้อสัญญาใดๆ ที่แสดงถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสินค้า ซึ่งผู้แสดงข้อความนั้นรับประกันว่าจะปฏิบัติตามนั้น และถ้าหากว่าไม่เป็นไปตามนั้น ตนเองก็ยินยอมจะรับผิดชอบ ในการซื้อขายรถยนต์ใช้แล้วในประเทศสหรัฐอเมริกา สัญญาการรับประกันเพื่อความชำรุดบกพร่อง หรือการรับประกันทรัพย์สินที่ขายนั้น นำมาบังคับใช้ในคำแนะนำผู้ซื้อด้วยการรับประกันทรัพย์สินที่ขายหรือข้อสัญญาว่าจะรับผิดชอบมี 2 ประการคือ

7.2.1 ข้อสัญญาว่าจะรับผิดชอบ หรือ การรับประกันอย่างชัดเจน

การรับประกันโดยชัดเจน (Express Warranty) หมายถึง คำรับรองหรือการรับประกันที่ผู้ขายได้แสดงอย่างชัดเจนในสัญญาด้วยวาจา หรือลายลักษณ์อักษร การที่จะพิจารณาว่า อาจทำด้วยวาจา หรือลายลักษณ์อักษรนั้น ขึ้นอยู่กับสัญญาซื้อขายที่เป็นประจักษ์ ถ้าสัญญาซื้อขายที่กฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือ และจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ การรับประกันอย่างชัดเจนก็ต้องทำเป็นหนังสือ ถ้าสัญญาซื้อขายมีหลักฐานเป็นหนังสือ การรับประกันอย่างชัดเจนก็ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือด้วย

กฎหมายการรับประกันของสหพันธรัฐ (Federal Warranty Act) กำหนดให้ทำเป็นหนังสือ (The warranty act applied only to a "written warranty") และการให้สัญญาด้วยวาจาไม่อาจฟ้องร้องบังคับคดีได้ การรับประกันโดยชัดเจน ยังแบ่งออกเป็น 2 ชนิด¹⁸ คือ

ก. การรับประกันแบบเต็มรูป (Full) หมายถึง การรับประกันแบบเต็มรูปหรือรับประกันทุกกรณี โดยไม่มีเงื่อนไข ผู้ให้การรับประกันจะต้องรับผิดชอบ อาจเปลี่ยนสินค้าให้ใหม่ หรือซ่อมให้อยู่ในสภาพเดิม แล้วแต่กรณี ถ้าเป็นกรณีรถยนต์ใช้แล้วผู้รับประกันอาจจะเขียนระบุไว้ว่า จะเปลี่ยนให้ใหม่ หรือซ่อมให้อยู่ในสภาพที่ดีก็ได้ แต่ทั้ง 2 กรณี ผู้ซื้อไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ผู้รับประกันอาจจะระบุระยะเวลาที่กำหนดครอบคลุมไว้เท่าใด หรือระยะเวลานานเท่าใด เช่น กำหนดระยะเวลา 90 วัน หรือ 3000 ไมล์ แล้วแต่อย่างไรหนครบกำหนดก่อน เป็นต้น

ข. การรับประกันแบบมีเงื่อนไข หรือแบบมีข้อจำกัด (Limited Warranty) โดยระบุไว้ว่า ประกันในเรื่องใดบ้าง กรณีใดบ้าง เช่น รับประกันเรื่องเครื่องยนต์หรือระบบเกียร์ หรืออาจจะระบุว่า หากการซ่อมทุกครั้งผู้ประกันไม่คิดค่าแรงแต่ผู้ซื้อต้องจ่ายค่าชิ้นส่วนอะไหล่ ดังนี้ เป็นต้น

¹⁸ สุขุม สุกนิคย์. (2549). *คำอธิบายกฎหมายกฎหมายความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. หน้า 37.

แต่อย่างไรก็ตามเงื่อนไขใด ๆ ที่ไม่ได้ระบุไว้ในการประกันแบบมีเงื่อนไขนี้ ผู้ซื้ออาจใช้สิทธิในกรณีที่ซื้อสินค้าไปแล้วภายในระยะเวลา 90 วัน นับแต่วันซื้อ ผู้ซื้ออาจใช้สิทธิการประกันโดยผลของกฎหมายประจำมลรัฐ ซึ่งผู้ขายต้องรับผิดชอบด้วยก็ได้

7.2.2 ข้อสัญญาว่าจะรับผิดชอบโดยปริยาย (Implied Warranty) หรือ การรับประกันโดยอำนาจแห่งกฎหมาย ข้อสัญญาว่าจะรับผิดชอบโดยปริยาย หมายความว่า มีกฎหมายรับรองและกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่ผู้ขายว่าได้รับรองหรือรับประกันไว้เช่นนั้น แม้ว่าตามความเป็นจริงแล้วผู้ขายอาจไม่ได้สัญญาหรือให้คำรับรองไว้เลยก็ตาม คำรับรองเช่นนี้อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “การรับประกันโดยอำนาจแห่งกฎหมาย” ก็ได้

ยกตัวอย่างเช่น สัญญาการซื้อขายรถยนต์ แม้จะเป็นรถยนต์ใช้แล้วก็ตาม เมื่อได้มีการซื้อขายแล้ว รถยนต์คันนั้นไม่สามารถวิ่งได้ หรือนำไปใช้งานได้ตามปกติ ผู้ขายก็ต้องรับผิดชอบเป็นต้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า เมื่อผู้ขาย (Dealer) ทำการซื้อขายรถยนต์ไป ผู้ขายย่อมได้ให้คำรับรองหรือการประกันโดยปริยายว่ารถคันนั้นสามารถใช้ได้ตามปกติวิสัย (Merchantability) ทั้งนี้ เพราะผู้ที่จะขออนุญาตจำหน่ายรถยนต์ใช้แล้ว จะนำรถที่ใช้การไม่ได้มาจอดขายไม่ได้ จะต้องนำไปขายเป็นเศษเหล็ก หรือขายเป็นชิ้นส่วน โดยต้องจดทะเบียนขออนุญาตอีกประเภทหนึ่งต่างหาก

ข้อสัญญาว่าจะรับผิดชอบโดยปริยายหรือโดยอำนาจแห่งกฎหมาย มีดังนี้

ก) การรับประกันเรื่องกรรมสิทธิ์ (Warranty of Title) หมายความว่า ผู้ขายรับรองต่อผู้ซื้อว่าตนมีกรรมสิทธิ์ และมีสิทธิโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่ผู้ซื้อได้จริง ถ้าผู้ซื้อไม่ได้กรรมสิทธิ์ผู้ขายต้องรับผิดชอบทุกประการ

ข) การรับประกันเรื่องการติดพัน (Warranty Against Encumbrances) หมายความว่า ผู้ขายรับรองต่อผู้ซื้อว่าสินค้านั้นปลอดจากภาระติดพัน ภาระจำยอม หรือภาระใดๆ

ค) การรับประกันเรื่องการใช้สินค้าสมประโยชน์หรือสมความมุ่งหมาย (Warranty of Fitness For a Particular Purpose) หมายความว่า ผู้ขายยอมรับโดยชัดแจ้งแล้วว่า ผู้ซื้อต้องการสินค้านั้นเพื่อประโยชน์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นคำรับรองโดยปริยายว่าผู้ซื้อสามารถนำสินค้านั้นไปใช้สมประโยชน์ หรือสมความมุ่งหมายของผู้ซื้อได้

ง) การรับประกันเรื่องการใช้สอยสินค้าได้ตามวิสัยการใช้ทั่วไป (Warranty of Merchantability) หมายความว่า ผู้ขายรับรองต่อผู้ซื้อว่า สินค้านั้นสามารถใช้ได้สมประโยชน์ตามสภาพของสินค้านั้น ข้อสัญญาว่าจะรับผิดชอบโดยปริยายหรือการรับประกันโดยอำนาจแห่งกฎหมายนี้ย่อมมีอยู่ แม้ว่าผู้ขายจะมิได้รับรู้หรือตกลงด้วยก็ตาม¹⁹

¹⁹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 37.

อย่างไรก็ดี บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องตามที่ได้กล่าวมานี้จะได้ผลมากน้อยหรือมีประสิทธิภาพเพียงใด ขึ้นอยู่กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คือผู้ซื้อ ผู้ขายและเจ้าหน้าที่ของรัฐ กล่าวคือ ผู้ขายมีความตั้งใจหรือบริสุทธิ์ใจในการขายด้วยความมีจรรยาบรรณเพียงใด ผู้ซื้อมีความสนใจในสิทธิและความใส่ใจในการรักษาสิทธิของตนเพียงใด เอกสารของรัฐบาลที่เผยแพร่แนะนำให้แก่ประชาชนนั้น ผู้ซื้อได้ให้ความสนใจที่จะอ่านคำแนะนำ คำเตือนในเอกสารหรือไม่ เพียงใด เพราะเอกสารที่เผยแพร่เหล่านั้นเป็นเอกสารที่ทางราชการทำขึ้นเพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนและเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคในส่วนของภาครัฐบาล อีกทั้งเจ้าหน้าที่ให้ความสนใจมากน้อยเพียงใดในการติดตามควบคุมตรวจสอบหรือการบังคับใช้ของระเบียบกฎหมายเข้มงวด